

Sygn. akt I NSK 6/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

w sprawie z powództwa P. S. A. w W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 13 grudnia 2019 r.
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. akt VII AGa (...),

**1. prostuje zaskarżony wyrok w ten sposób, że po słowach
"Dnia 7 listopada 2018 r.", a przed słowem "Przewodniczący",
dodaje słowa: "Sąd Apelacyjny w (...) VII Wydział Gospodarczy w
składzie następującym:";**

2. oddala skargę kasacyjną;

**3. zasądza od P. S.A. w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją częściową z 20 grudnia 2013 r. Nr RWA-(...)/2013, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. 2019, poz. 369 ze zm., dalej: u.o.k.k.) działania P. S.A. w W., opisane bliżej w decyzji, nakazał zaniechanie ich stosowania oraz na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k. nałożył na P. S.A. karę pieniężną. Ponadto na podstawie art. 105 § 1 w zw. z art. 104 § 2 k.p.a. w zw. z art. 83 u.o.k.k. umorzył postępowanie w części jako bezprzedmiotowe.

Od tej decyzji powód złożył odwołanie, zaskarżając ją w całości i wnosząc o jej uchylenie, ewentualnie o zmianę decyzji przez stwierdzenie niestosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, zaś na wypadek nieuwzględnienia tego wniosku, wniósł o zmianę decyzji w części przez wydatne zmniejszenie kar pieniężnych nałożonych na powoda.

Wyrokiem z 20 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w W. – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uchylił zaskarżoną decyzję w punkcie II.2. i II.3., zmienił zaskarżoną decyzję w punkcie II.1. w ten sposób, że obniżył karę pieniężną nałożoną na powoda do kwoty 772 225 zł oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy ustalił, że P. S.A. udziela konsumentom pożyczek na obszarze całej Polski. Przy zawieraniu z konsumentami umów pożyczki spółka posługuje się wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 k.c. Wzorce te powód stosuje od 17 września 2012 r. Powód oferuje konsumentom pożyczki z dwoma metodami jej obsługi, tj. (1) z obsługą pożyczki w domu – spółka dostarcza gotówkę i odbiera kolejne raty w domu konsumenta za co pobierane są dodatkowe opłaty: opłata obsługi pożyczki w domu oraz dodatkowa opłata przygotowawcza (pakiet gotówka), (2) bez obsługi pożyczki w domu – wypłata i spłata pożyczki odbywa się przelewem na konto (pakiet przelew). Sąd pierwszej instancji wskazał, że w czasie kontaktu telefonicznego przed przedstawieniem formularza informacyjnego konsumentowi potencjalni klienci nie byli informowani o opłatach dodatkowych. Nadto w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego (pakiet

gotówka) powód nie podaje informacji o opłacie za obsługę pożyczki w domu oraz dodatkowej opłacie przygotowawczej, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową pożyczki. W całkowitym koszcie pożyczki powód nie uwzględnia kosztu opłaty za obsługę w domu oraz dodatkowej opłaty przygotowawczej. Z kolei w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego (pakiet gotówka), jak również w umowach w całkowitej kwocie do zapłaty przez konsumenta powód nie uwzględnia kosztu opłaty za obsługę w domu oraz dodatkowej opłaty przygotowawczej. Ponadto powód deklaruje niższy, niż faktycznie wynosi, wskaźnik rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

W ocenie Sądu Okręgowego, odwołanie nie jest zasadne co do pkt I. decyzji i w tej części podlegało oddaleniu. Natomiast uznał za skuteczne odwołanie co do kar nałożonych na powoda i w tej części zmienił zaskarżoną decyzję.

Od wyroku Sądu Okręgowego apelację wniosły obie strony. Powód, zaskarżając orzeczenie w części, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie odwołania w całości i uchylenie decyzji także w pkt I. oraz II.1. Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego również w części, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie odwołania w całości.

Wyrokiem z 7 listopada 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie, oddalił apelację powoda w całości i obciążył powoda kosztami postępowania za obie instancje.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości, wnosząc o jego uchylenie oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania, w tym kosztach postępowania kasacyjnego. Skarga kasacyjna powoda została oparta na podstawie naruszenia następujących przepisów:

1) art. 385 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 i § 4 k.p.c. przez oddalenie apelacji powoda, pomimo jej całkowitej zasadności oraz faktu, że Sąd Apelacyjny rozpatrując apelację powoda wskazał, iż apelacja do pewnego stopnia za zasadne traktowała ustalenia faktyczne SOKiK oraz rozumowanie, które doprowadziło Sąd pierwszej instancji do zmiany zaskarżonej decyzji w punkcie II.1., uchylenia zaskarżonej decyzji w pkt II.2. i II.3., co w konsekwencji doprowadziło Sąd Apelacyjny do wniosków spójnych z wnioskami apelacji i potwierdzającymi wyrok

Sądu pierwszej instancji w zakresie braku możliwości nałożenia jednej kary za naruszenia stypizowane w punktach I.2. i I.3. decyzji, jak i nałożenie odrębnej kary za naruszenie określone w punkcie I.4., a które przesądziły o uchyleniu zaskarżonej decyzji w pkt II.2. i II.3. przez Sąd pierwszej instancji, nie prowadząc jednak do uwzględnienia apelacji;

2) art. 479^{31a} § 1 i § 3 k.p.c. przez oddalenie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, a nierozstrzygnięcie co do istoty sprawy, mimo wykazania takiego naruszenia przepisów przez Prezesa UOKiK, z powodu których mogło nastąpić uchylenie decyzji, a które nie mogły być sanowane w toku postępowania przed sądem w toku procedury odwoławczej, w szczególności w sytuacji, gdy wytknięte przez Sąd Apelacyjny wady decyzji są istotne i nieusuwalne w postępowaniu sądowym;

3) art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a także art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.c., wyrażające się w nieprzestrzeganiu kompetencji rozpoznawczych i kontrolnych sądu odwoławczego i niespełnienia jego funkcji procesowej przez brak należytego wyjaśnienia toku rozumowania Sądu Apelacyjnego w przedmiocie kwalifikacji i skutków prawnych nałożenia przez pozwanego jednej kary za naruszenia stypizowane w punktach I.2. i I.3. decyzji, jak i nałożenie odrębnej kary za naruszenie określone w punkcie I.4., co w tym zakresie wyklucza możliwość rekonstrukcji podstawy prawnej zaskarżonego wyroku.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie jest oparta na uzasadnionych podstawach.

1. Odnosząc się do pierwszego z podniesionych przez powoda zarzutów, tj. naruszenia art. 385 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 i § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy przypomina, że zastosowanie przez sąd drugiej instancji art. 385 k.p.c. i oddalenie apelacji w warunkach, gdy zdaniem skarżącego sąd ten powinien zmienić

zaskarżone orzeczenie (art. 386 § 1 k.p.c.) albo je uchylić (art. 386 § 4 k.p.c.) nie może być wskazywane, jako uchybienie procesowe, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Do obu tych przepisów sąd sięga dopiero w ostatniej fazie postępowania, po dokonaniu subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod mającą zastosowanie w sprawie normę prawa materialnego, a w drugiej instancji – po uwzględnieniu nadto jeszcze działania zakazu *reformationis in peius* (art. 384 k.p.c.). Skorzystanie przez sąd z art. 385 k.p.c. albo z art. 386 § 1-4 k.p.c. przy wydawaniu orzeczenia jest konsekwencją czynności podjętych na wcześniejszych etapach postępowania, nie zaś przyczyną zarzucanej wadliwości rozstrzygnięcia, a zatem nie może być postrzegane, jako uchybienie przepisom prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2012 r., IV CSK 166/12).

Co więcej, przepisy art. 385 i 386 k.p.c. nie mogą, co do zasady, stanowić samodzielnej podstawy służącej do formułowania w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia przepisów postępowania. Naruszenie art. 386 § 1 k.p.c. powinno zostać powiązane z naruszeniem normy prawa materialnego, której błędna wykładnia lub niewłaściwe zastosowanie doprowadziło do podjęcia wadliwej decyzji procesowej, tj. oddalenia apelacji zamiast jej uwzględnienia przez zmianę zaskarżonego orzeczenia albo zmiany zaskarżonego orzeczenia zamiast oddalenia apelacji. Natomiast, zarzut naruszenia art. 386 § 2 lub § 3 k.p.c. nie może być rozpatrywany w oderwaniu od naruszenia przepisów procesowych, które usprawiedliwiały uchylenie zaskarżonego orzeczenia. Z kolei zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. może być uznany za uzasadniony tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji, mimo stwierdzenia braku rozpoznania istoty sprawy bądź konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, wydał inne niż przewidziane w tym przepisie rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10).

Wobec tego nie budzi wątpliwości, że zarzut naruszenia 385 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 i § 4 k.p.c. nie może stanowić samodzielnie podstawy uwzględnienia skargi kasacyjnej. Jego obrazą zyskuje na znaczeniu, ale tylko w przypadku skutecznego wskazania innych wadliwości zaskarżonego orzeczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lutego 2015 r., II CSK 317/14). Innymi słowy, jest on

beprzedmiotowy w przypadku, gdy skarga kasacyjna nie może być uwzględniona w oparciu o inne zarzuty wskazujące na wadliwość zaskarżonego orzeczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2013 r., II CSK 155/13). Takich zarzutów powód jednak nie sformułował.

Skarga kasacyjna, ze względu na cel postępowania kasacyjnego, jest środkiem służącym przede wszystkim ochronie interesu publicznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/98) i dlatego wysoce sformalizowanym. Z tego względu nie służy do usunięcia wszelkich wadliwych orzeczeń. Dlatego też wytknięte naruszenie prawa, aby mogło stanowić podstawę skargi kasacyjnej powinno być trafnie zakwalifikowane pod właściwy przepis prawa procesowego lub materialnego. Skoro więc powód, w uzasadnieniu tego zarzutu procesowego nie wskazał poza art. 385 k.p.c. oraz art. 386 § 1 i § 4 k.p.c., żadnego przepisu prawa materialnego ani procesowego, który Sąd Apelacyjny naruszył, to już z tego względu nie można uznać tej podstawy skargi za usprawiedliwioną.

2. Z analogicznych względów chybiony jest również drugi podnoszony w ramach podstaw kasacyjnych zarzut naruszenia art. 479^{31a} § 1 i § 3 k.p.c. Przepis ten z podobnych względów, jak art. 385 i 386 k.p.c., także nie może stanowić samodzielnej podstawy zarzutu formułowanego w ramach podstawy kasacyjnej. W art. 479^{31a} k.p.c. ustalony został bowiem katalog rozstrzygnięć, jakie sąd ochrony konkurencji i konsumentów, czyli sąd pierwszej instancji, może wydać w ramach prowadzonego postępowania zainicjowanego wniesieniem odwołania od decyzji Prezesa UOKiK. Przepis ten nie może być bezpośrednio naruszony przez sąd drugiej instancji, który sięga do tej normy na podstawie art. 391 § 1 k.p.c., zmieniając zaskarżony wyrok (art. 386 § 1 k.p.c.).

W konsekwencji, podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie art. 479¹³ § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. jedynie w powiązaniu z normą prawa materialnego, której błędna wykładnia lub niewłaściwe zastosowanie doprowadziło do podjęcia wadliwej decyzji procesowej, tj. zmiany zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji i uchylenia decyzji albo oddalenia odwołania.

Skarżący w ramach tej podstawy skargi kasacyjnej nie przytoczył jednak żadnej normy prawa materialnego lub procesowego, która miałyby zostać naruszona przez Sąd Apelacyjny, co skutkowałoby błędnym zastosowaniem art. 479^{31a} § 1 i § 3 k.p.c. Zatem i ta podstawa skargi nie jest usprawiedliwiona.

3. Bezzasadny jest również podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji, z uwagi na odpowiednie stosowanie art. 328 § 2 k.p.c., musi zawierać przede wszystkim wskazanie faktów, które stanowiły podstawę rozstrzygnięcia, rozważania prawne dotyczące zasadności powództwa (środka inicjującego postępowanie) oraz odniesienie się do zarzutów apelacyjnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2014 r., III CSK 256/13).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, iż naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, jedynie wówczas, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie ma wszystkich wymaganych przez art. 328 § 2 k.p.c. elementów, bądź zawiera kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (zob. np. orzeczenia Sądu Najwyższego: z 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z 22 maja 2003 r., II CKN 121/01 oraz z 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98). Wadliwością taką jest np. całkowite zaniechanie odniesienia się do poczynionych przez sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych i przeprowadzonego w obu instancjach postępowania dowodowego, w sytuacji, gdy odniesienie to stanowi podstawowy i pierwotny obowiązek każdego sądu rozstrzygającego sprawę merytorycznie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2014 r., IV CSK 621/13).

W niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy nie dostrzega takich braków uzasadnienia Sądu Apelacyjnego, które mogłyby uniemożliwić dokonanie kontroli kasacyjnej tego rozstrzygnięcia. Na podstawie treści sporządzonego uzasadnienia można w szczególności prześledzić tok rozumowania Sądu drugiej instancji, który doprowadził do wydania zaskarżonego wyroku. Przy tym Sąd Apelacyjny w sposób wyczerpujący odniósł się w uzasadnieniu do kwalifikacji i skutków prawnych

nałożenia jednej kary za praktyki stypizowane w punktach I.2. i I.3. decyzji oraz nałożenia odrębnej kary za praktykę określoną w punkcie I.4. tej decyzji.

4. Niezasadny jest też zarzut naruszenia art. 382 k.c., który reguluje stosunki między wierzycielami solidarnymi. Przepis ten bez wątpienia nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, przy czym z niezwykle lakonicznego uzasadnienia tej podstawy skargi – polegającego w zasadzie na powieleniu podniesionego w początkowej części tego środka zaskarżenia zarzutu – nie sposób wywnioskować, jakie motywy kierowały skarżącym przy powoływaniu się na tę normę w ramach podstawy skargi.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. *in princ.*, Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Obowiązkiem skarżącego jest zatem precyzyjne przytoczenie podstawy kasacyjnej przez dokładne wskazanie przepisów prawa, które, w jego ocenie, zostały naruszone oraz – w przypadku podstawy naruszenia prawa materialnego – wskazania postaci tego naruszenia (błędna wykładnia lub niewłaściwe zastosowanie). Skarżący powinien również uzasadnić podstawę kasacyjną przez wyjaśnienie, w czym przejawia się naruszenie wskazanych przez niego przepisów prawa. Uzasadnienie to powinno opierać się na rzeczowym przedstawieniu argumentacji prawniczej mającej na celu wykazanie zasadności przytoczonej podstawy; nie może ono wychodzić poza ramy przytoczonej podstawy kasacyjnej, w szczególności wskazywać na nowe podstawy skargi. Wymaganie precyzyjnego formułowania podstaw skargi wynika z niemożności samodzielnego dokonywania przez Sąd Najwyższy konkretyzacji postawionych przez skarżącego zarzutów oraz snucia hipotez co do tego, jakiego przepisu dotyczy podstawa skargi (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 1 grudnia 2000 r., V CKN 138/00 i z 14 marca 2014 r. III CSK 88/13 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 2014 r., III CSK 277/14).

5. Skarżący nie wskazał także, w jaki sposób został naruszony art. 378 § 1 k.p.c., czyli w jakim zakresie, jego zdaniem, sąd drugiej instancji orzekał poza granicami apelacji. Tak więc i ten zarzut jest bezzasadny, już tylko ze względu na brak chociażby skrótowego uzasadnienia.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną, jako nieopartą na uzasadnionej podstawie, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 3 w zw. z § 14 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265 ze zm.).